

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sponsalia Et Matrimonium

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

§. III. De Temporanea Dissolutione Matrimonij quoad Thorum, &
Cohabitationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75229)

divortium, propria autoritate institutum ipse etiam labatur in adulterium. igitur etiam sententia habebit adjectam hanc conditionem, quâ proin cessante, reus agere poterit ad reintegrationem Matrimonij. *Conf.* quia quando causa sententiæ venit ad non causam, sive quando cessat causa, ob quam sententia lata est, agenti non obstat exceptio rei judicatæ. Bartol. in l. si fullo 2. ff. de cond. & sin. caus. n. 1. hoc fit, quando adulterium etiam ab altero commissum est. ergo &c.

236 Neque contrarium persuadent Argumenta allata. *ad 1. can. cit.* intelligi debet de retractatione ex iisdem causis, non de ea, quæ fit ex nova causa, prout

fit in casu quæstionis præsentis. *Ad 2.* exceptio rei judicatæ agenti obstat, si is velit in dubium revocare sententiam, quæ ita transijt; non verò si velit agere ob novam causam, quæ novam declarationem exigit. *Ad 3.* Sententia divortij tantum eximit ab obligatione thori, & cohabitationis, non autem ab ea, quæ conjuges prohibentur alijs copulari; nam hoc ne fiat ab innocente, dimissus jure suo petit: *conf.* si fiat injuria eidem inferatur. Retorqueri hæc omnia possunt in divortiente autoritate propria ex notorio adulterio; nam sententia, ut dixi, non tribuit novum jus, sed quæsitum declarat.

§. III.

De Temporanea Dissolutione Matrimonij quoad thorum, & cohabitationem.

S U M M A R I U M.

137. 138. 139. Præter fornicationem adhuc sunt aliæ justæ Divortij causæ.

140. Et I. quidem Hæresis, & Apostasia à Fide.

141. II. Periculum animæ.

142. III. Periculum corporis.

143. IV. Sevitia, & furor mariti.

144. V. Molesta cohabitatio ob frequentes rixas, & jurgia.

145. 146. An quando maritus in Hæresim lapsus est, teneatur illum uxor dimittere?

147. &c. An dimissum, & postea resipiscentem recipere?

151. &c. An Hæreseos crimina quoad Divortium compensentur inter se?

155. &c. Vel cum adulterio carnali?

159. &c. Quale crimen esse debeat, ut ejus periculum alteri conjugi det justam causam Divortij.

163. &c. An & quando justæ Divortij causa sint verbera inflata, vel timenda à marito?

168. &c. An etiam maritus divertere possit ob sevitiæ uxoris?

171. &c. An ex causa sevitiæ licent innocenti divertere auctoritate propria.

175. &c. An post divortium ex causa sevitiæ ita separatis permissus sit ingressus Religionis, aut susceptio SS. Ordinum?

178. &c. Quid dicendum, quando conjugum alter factus est furiosus?

181. &c. Apud quem, factò Divortio, Liberi educari, & alii debeant?

237 **Q**Uæritur I. an præter fornicationem, sive adulterium conjugis aliæ etiam sint causæ justæ Divortij? Videtur respondendum negativè ob textum *Matth. 5. v. 32.* & *19. v. 9.* ubi Christus dicit, *eum mœchari, qui dimiserit uxorem suam, exceptâ causâ fornicationis.* igitur ex solâ fornicationis causâ uxor dimitti, & divortium institui potest. *Conf.* si ob aliam causam institui Divortium posset, maximè posset ob unius lepram, vel aliam infirmitatem, atqui ob hanc conjuges quoad thorum, & cohabitationem non sunt separandi, prout statuit Alexander III. c. quoniam 2. de conjug. leprof. ergo &c.

238 Sed Catholica, & à S. Synod. Trid. sess. 24. de Sacr. Matr. definita veritas est, fornicationem non esse unicam causam faciendi Divortij, ut patet ex ejus Synodi can. 8. sess. cit. cujus tenor est: *Siquis dixerit Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges, quoad thorum, seu*

quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit, Anathematis sit. *Conf.* nam si Apostolus 1. Corinth. 7. potuit concedere temporalem separationem conjugum ex consensu causâ orationis, potuerunt utique etiam Pontifices ex alijs justis causis scilicet propter periculum corporis, vel animæ, talem separationem indulgere; etenim Pontifices, tanquam Christi in terris Vicarij, Apostolica auctoritate perfruuntur, nec minore, quàm Apostoli, Jus Divinum interpretandi, ac declarandi potestatem habent.

Ad Argumentum sumptum ex verbis Christi dico, fornicationem esse unicam causam faciendi Divortij perpetui, & absoluti; plures verò alias sufficere ad faciendum Divortium ad tempus certum, vel incertum, quamdiu scilicet illæ durant: & ita textus illos *Matth.* explicant Bellarm. l. 1. de Matr. c. 14. §. secunda Maldonat in *Matth. c. 5. v. 32.* Peir. de Ledelm. de Matr. q. 62.

q. 62. art. 5. Zoef. hic n. 19. Engl n. 10. Wiestner n. 92. Reiffenstuel n. 30. estque explicatio hæc valde conformis menti Trid. dem ait, ob plures causas divortium ad certum, incertumve tempus (quod idem est, ac non perpetuo) esse permissum. Ad Conf. textus ille, Tit. 8. de conjug. Lepros. n. 10. respondi, intelligendus est, quando præ iudicio Medicorum non est contagiosa, & propterea conjugii alteri nullum, aut leve infectionis periculum imminet.

140 Quæritur 2. quamnam in specie sint causæ iustæ faciendi Divortij non perpetui? ß. quinque maximè enumerantur.

1. Hæresis, & multo magis Apostasia à Fide can. Idololatria 5. & can. seq. caus. 28. q. 1. c. de illa 6. & c. quantò 7. fin. b. tit. c. fin. de convers. conjugat. imò hæc tanquam Spiritu- alis fornicatio aliquando est iusta causa divor- tij perpetui juxta c. de illa cit. §. fin. Con- nink, D. 35. n. 24. Laym. l. 5. tract. 10. p. 3. c. 7. n. 16. §. nunc demum, Palao tract. 28. D. 3. p. 6. §. 8. n. 2. Vivian. in c. 2. hoc tit. §. nisi, Canif. ibid. n. 8. Barbof. n. 3. Gonzal. in c. 1. eod. n. 12. Vallens. hic §. 2. n. 1. Zoef. n. 20. Engl n. 9. fin. Pirhing n. 27. Scham- bog. n. 15. König n. 7. Reiffenstuel n. 29. Magnif. P. Schmier p. 2. de Matr. c. 5. n. 111. Ratio est, quia plerumque ex cohabitatione cum Hæretico pertinaci Catholico conjugii, ejusque proli periculum perversionis immi- net.

141 2. Periculum animæ, quando conjugum ad grave peccatum v. g. latrocinij, veneficij, maleficij &c. vel etiam ad pecca- ta carnalia, ipsis conjugibus inter se prohi- bita v. g. ad præposteram Venerem, incitat, aut impellit arg. can. Idololatria cit. quia cum naturali, & Divino Jure cuilibet sit permis- sum, animæ periculum & ruinam Spiritua- lem evitare, non erit interdictum propter tale periculum etiam recedere à conjugio. S. Thom. in 4. dist. 39. q. un. art. 6. Abb. in 6. 2. hoc tit. n. 3. Sanch. l. 10. de Matr. D. 17. n. 5. Conink n. 23. Laym. n. 16. §. al- tera. Palao §. 9. n. 1. Canif. n. 3. Vallens. n. 1. cit. Zoef. n. 25. Engl n. 9. Pirhing n. 58. §. 61. Schambog. n. 40. König n. 7. Reiffenstuel n. 29. Magnif. P. Schmier p. 2. de Matr. c. 5. n. 126. Propter alia delicta conjugis, quæ in periculum animæ, vel corporis alterius conjugis non redundant, divortium minimè conceditur, prout arg. c. quæsvit 2. hoc tit. notant Vivian. ibid. pr. & §. Et tunc. Canif. n. 1. Barbof. n. 2. Gonzal. n. 4. Engl hic n. 22. Pirhing. n. 28. §. 59. aliàs enim infinita ferè peterentur divortia.

142 3. Periculum corporis; nam quoties conjugii grave damnum corporis imminet ex mutua cohabitatione, quod alià viâ averti non potest, nisi factò divortio, fieri illud rectè potest; neque enim Jus Naturale, vel Divinum prohibet, quò minus aliquis grave malum corporis declinare valeat. Et ex R. P. Schmalzgrueber L. IV.

hac ratione 1. conjux sanus separare se po- test à leproso, vel alio contagioso morbo laborante Navar. Man. c. 22. n. 22. Sà V. di- vortium n. 8. Henriq. l. 11. de Matr. c. 4. fin. Conink. l. cit. n. 22. Laym. n. 16. Palao n. 5. Engl n. 24. Pirhing n. 61. coroll. 5. Kö- nig n. 8. Reiffenstuel n. 29; 2. divertere potest uxor, si vir latrocinium exerceat, timeatque mulier Prudenter, ne tanquam illius criminis focia sit punienda, vel saltem reputanda, nisi alia via præter fugam ad periculum hoc evitandum occurrat; quia societati mariti adstricta non est cum gravi suæ vitæ, & honoris detrimento, ut rectè D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 10. cas. 1. Palud. in 4. dist. 32. q. 1. art. 2. n. 7. Navar. n. 22. cit. Sà n. 5. Sanch. D. 18. n. 21. Palao n. 5. cit. cum alijs.

4. Sevitia aut furor mariti v. g. con- 143 fortlem suam capitali odio persequentis, ejusque vitæ ferro, veneno &c. insidiantis, mortem, vel mutilationem seridè minitan- tis, aut alijs modis crudeliter tractantis c. ex transmissa 8. & c. litteras 19. de restit. Spoliat. Sanch. D. 18. per totam, Conink n. 23. Laym. n. 16. §. tertia, Palao n. 6. Canif. in c. 2. n. 3. Barbof. ibid. n. 4. Gonzal. in c. 1. n. 12. Vall. §. 2. n. 1. Zoef. n. 21. Pirhing. n. 61. coroll. 2. §. 3. Engl n. 24. König n. 8. Schambog. n. 40. Reiffen- stuel n. 29. Wiestner n. 98. Magnif. P. Schmier n. 133. Ratio est, quia uxor non est mancipium viri, sed confors thalami, & rerum humanarum, ac Divinarum focia. igitur si tractetur ut serva, tanto justius petere separationem potest, quanto aliàs notius est, quòd cuilibet jus defensionis contra vim alterius injustam concessum sit.

5. Molesta cohabitatio ex frequentia 144 jurgiorum, & rixarum, quas conjugum alterius inveterata, & indomita improbitas solet excitare; quia hujusmodi incommodorum metus est gravis, & in constantis ani- mi hominem cadens: imò in hujusmodi conjugio salus corporis, & animæ periculi- tatur. Henriq. l. 11. de Matr. c. 17. n. 7. Sanch. D. 18. cit. n. 11. Laym. n. 17. §. præterea, Pirhing n. 61. not. 3. Schambog. n. 40. Wiestner n. 99. Magnif. P. Schmier l. cit. n. 138.

Quæritur 3. an quando maritus in, 45 Hæresim lapsus est, teneatur illum uxor dimittere? ß. distinguendo, an ex co- habitatione cum conjugè in Hæresim lapsò conjux Catholicus patiat periculum per- versionis solum commune, an verò grave. Si primum, non videtur conjux Catholicus obligatus ad faciendum divortium, ut no- tat Palao tr. 28. D. 3. p. 6. §. 8. n. 2. Ratio est, quia nemo tenetur communia pericula peccandi fugere cum gravi suo de- trimento, atqui negari non potest, Catholi- co grave esse se à conjugè separare, ejus co- habitatione, & obsequio carere, ac exilium

Mmm

vive-

vivere; imò ex tali separatione saepe oritur incontinentiæ periculum conjugii: quomodo igitur obligari poterit ad fugiendum periculum perversionis non graviter urgens, si ex ejus fuga incidat in periculum gravius incontinentiæ?

146 Si secundum, conjux, qui tale periculum perversionis graviter urgens patitur, tenetur se separare à conjuge in Hæresim lapsus; quia periculum tale Jure naturæ quilibet vitare tenetur. Sanch. l. 10. de Matr. D. 15. n. 5. Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 7. n. 16. Pont. l. 9. c. 22. n. 2. Palao n. 2. cit. Neque opus est hoc casu autoritate Ecclesiæ, cum obligationem discedendi Jus naturæ ipsum injungat. Poterit ergo conjux Catholicus tali casu eum, qui in Hæresim lapsus est, propria autoritate dimittere c. de illa 6. h. tit. König n. 14.

147 Quæritur 4. utrum teneatur conjux innocens conjugem Hæreticum respicientem recipere, & cum eo redintegrare Matrimonium? Certum est, quòd teneatur illum recipere, si propria autoritate divertit, sive se separavit; quia Hæresis, seclusa Ecclesiæ declaratione, non præbet causam perpetui divortij, sed temporalis, nempe donec alter emendetur; unde emendatione secuta, cessat causa divortij, & conjux innocens, obligatur hæretico pœnitenti reconciliari, in quo maximè differt ab adulterio carnali, quippe quod, cum directè opponatur Matrimonio, perpetui divortij causam præbet; secus verò adulterium Spirituale, seu Hæresis, quippe quod permanentiam petit. Sanch. l. 10. de Matr. D. 15. n. 10. & seqq. Conink D. 35. n. 24. Pont. l. 9. c. 22. n. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 7. n. 16. Palao tr. 28. D. 3. p. 6. §. 2. n. 3. Idque verum est, etiamsi conjux Catholicus, dimisso conjuge in Hæresim lapsus, ingressus fuisset Religionem, aut Ordinibus SS. initiatus sit; nam ante sententiam divortij nec istos suscipere, nec illam ingredi eidem licet, sed repetere illum conjux ad Religionem Orthodoxam reversus potest, ut patet ex c. de illis 6. h. tit. & notat Palao n. 3. cit. Vivian. in c. 6. cit. pr. Zœel. h. n. 27. Schambog. n. 16.

148 Controversia inter DD. est, an si Hæreticus post Sententiam latam revertatur, recipiendus ille sit ab altera parte Catholica? Sanch. l. 10. de Matr. D. 15. n. 19. Palao §. 8. cit. n. 5. Pirhing h. n. 29. §. 30. negativæ patrocinantur propter textum c. de illis cit. qui satis apertè pro Sententia ista loquitur. Conf. ex c. fin. de Hæret. in 6. ubi in pœnam Hæresis omnes, qui aliqua obligatione Hæretico obstricti sunt, absolventur.

149 Sed quamvis Sententia hæc de rigore Juris sit valde probabilis, de æquitate tamen præferenda videtur illa, quam tenent Vivian. in c. 6. cit. §. secus, Wagne-

reck *ibid.* not. 3. Barbof. n. 5. Pirhing n. 31. not. 5. h. c. Honor. n. 9. Engi n. 21. König n. 17. Reiffenstuel n. 32. & alij plures, juxta quos distinguendum est: Vel enim conjux Catholicus vult ad Religionem transire, aut in sæculo remanere.

Priore casu ex speciali privilegio Religionis non tenetur accipere conjugem ab Hæresi reversum, sicut decisum est c. fin. de convers. conjugat. Posteriore autem recipere illum tenetur, tum quia, ut n. 147. dictum est, causa perpetui divortij solum adulterium carnale assignatum à Christo est; tum quia separatio Matrimonij propter periculum incontinentiæ, & alia scandala, ac damna non est facilè concedenda, præsertim si uterque vivere velit in sæculo; tum denique, quia id satis colligitur ex c. quanto 7. fin. h. tit.

Ad c. de illis cit. dico id explicari dum esse juxta c. fin. de convers. conjugat. Ad conf. constitutio c. fin. cit. pœnalis est; conf. extendi non debet ad obligationem matrimonialem, quæ est ex Jure Divino.

Quæritur 5. an sicut Adulterij carnalis, sic & Spiritualis, sive Hæresis crimina quoad Divortium compensentur? Videtur esse compensationi locus, & sic neutrum eo casu ob istam causam facere posse Divortium, ex ratione; quia utriusque conjugis in Hæresim lapsi delicta paria sunt, paria autem delicta mutua compensatione tolluntur l. fin. C. de Compensat. præsertim in Matrimonijs, ac Divortijs c. intelleximus 6. & c. fin. de Adulter. §. supr. l. viro, atque uxore 39. ff. solut. Matr.

Sed tenenda est Sententia negativa, & dicendum adhuc esse divortio locum, cum distinctione tamen, quæ utitur Sanch. l. 10. de Matr. D. 16. n. 4. Vel enim judicio Ecclesiæ de Hæresis crimine uterque, vel alter solum est condemnatus. Si primum, uterque potest ab altero, hoc etiam invito, divertere, donec mutuo consensu pristinum conjugij statum, & amicitiam uterque restauret. Ratio est, quia per Sententiam, super Hæresis crimine latam, uterque conjux Jure conjugali perpetuò est privatus: quod inde colligitur; quia uno tantum in Hæresim lapsus, post talem sententiam licitum est alteri, invito illo, Religionem ingredi, atqui jus semel extinctum non reviviscit arg. l. in tantum 6. §. sacre 3. ff. de rer. divis. & l. inter stipulantem 23. §. sacram 5. ff. de V. O.

Si secundum, is, qui Ecclesiæ judicio condemnatus non est, à condemnato potest divertere, nec tenetur eidem reconciliari; contra condemnatus etiam, postquam respicit, licet divertere ab illo possit, quamdium iste perseverat in Hæresi, si tamen & ipse respiciat, tenetur eidem reconciliari. Ratio est, quia condemnatus absolute per sententiam, ut dictum est, amisit jus conjugale, non condemnatus non;

nondum amisit. *Conf.* nam Hæresis ante Sententiam Divortij causa tantum est ratione periculi perversionis. Igitur cum periculum istud, Hæretico respiciente, cesserit, etiam cessabit Divortium; post sententiam autem Divortium est poena perpetua.

¹⁵⁴ *Ad rationem dubitandi dico, compensationi in delictis solum locum esse, quando delicti poena imposita est in favorem alterius, atqui non sic imposita est poena privationis Juris conjugalis ob Hæresim; quia imposita est ob injuriam, & violationem fidei, non conjugii, sed DEO data.*

¹⁵⁵ *Quæritur 6. an quoad Divortium compenentur crimina adulterij carnalis, & Spiritualis, seu Hæresis? Certum est, non compensari, antequam alter judicio Ecclesiæ de Hæresi est condemnatus; nam ut crimina quoad Divortium compenentur, necesse est, ut utrumque crimen sit causa ex se sufficiens ad faciendum Divortium perpetuum, prout rectè advertit Sanch. l. 10. de Matr. D. 16. n. 3. atqui in tali casu solum Adulterium ex se est causa sufficiens divortij; Hæresis enim ante sententiam solum præbet causam Divortij ratione periculi perversionis, quod conjugio in Hæresim lapsio, & postea emendato, cessat.*

¹⁵⁶ *Difficultas igitur solum est in casu, quo sententia Hæresis in conjugem reum lata est. Videntur hoc casu crimina ista compensari; quia hoc casu etiam Hæresis est causa sufficiens perpetui divortij: *conf.* quoad hoc paria sunt. *Neque obstat*, quòd sint diversa crimina; nam in materia Justitiæ duo debita ejusdem rationis compensantur, licet injuriæ, ex quibus debita illa sunt orta, sint diversæ, nec compensationi obnoxia, ut fit in casu, quo Titio Cajus debet 100. ratione furti, & Cajus Titio itidem 100. ratione atrocis injuriæ ipsi illata.*

¹⁵⁷ *Sed tenenda est Sententia negativa, & dicendum, conjugem adulterum hoc casu adhuc agere posse ad Divortium adversus conjugem in Hæresim lapsum, & de hac condemnatum, nec intentionem ejus elidi posse exceptione adulterij. Ita Sanch. D. 16. cit. n. 3. Pont. l. 19. c. 22. n. 6. Palao tr. 28. D. 3. p. 6. §. 8. n. 8. Perez D. 37. de Matr. scilicet, 3. n. 3. Wiestner hic n. 95. Magnif. P. Schmier p. 2. de Matr. c. 5. n. 119. & seqq. Ratio est, quia ratio divortij ex utroque delicto diversa, & ipsius divortij ex utroque concessi finis distinctus est, cum eorum unum principaliter privatum, alterum publicum favorem spectet. *Conf.* à paritate cum Sponsalibus de futuro, à quibus, si uterque justam causam resiliendi habeat, unus lepram alterius, hic fornicationem, sine ulla compensatione recedere uterque potest c. *quemadmodum* 25. pr. de Jureju.*

¹⁵⁸ *Ex quo cadit Ratio allata in contrarium; licet enim Adulterium, & Hæresis*
R. P. Schmalzgrueber L. IV.

post Sententiam paria sint quoad vim inducendi Divortium perpetuum, non tamen sunt paria ita, ut invicem compenentur, quippe quæ in se diversa sunt, injuriam diversis inferunt, & finem diversum spectant. *Ad Exemplum* debentium sibi 100. ex diversis causis negatur paritas; nam in hujusmodi debitis aliquid tradendum est creditori: & hinc cum dolo videatur agere, qui petit, quod statim redditurus est, unum debitum per alterum tollitur. At verò in Divortio nihil alteri ab altero tradendum est, sed solum amittitur jus conjugale quoad thorum, & cohabitationem; *conf.* coalescere Matrimonium ita separatum non aliter potest, quam reconciliatione, quam casu, quo uterque nocens est, neuter alteri debet.

Quæritur 7. quale crimen esse debeat. ¹⁵⁹ *ut ejus periculum alteri conjugii det causam Divortij? & sufficere periculum cujuscunque criminis gravis. Neque obstat*, quòd c. *quæsit* 2. h. tit. uxori Divortium propter furtum, vel aliud crimen viri negetur, & disertè tantum permittatur ob perversionem Fidei, & periculum illius; id enim ideo ibi statutum est, quia plerumque non est tantum periculum futuræ perversionis ex cohabitatione cum conjugio fure, quantum est ex cohabitatione cum conjugio lapsio in Hæresim, vel Apostasiam: & hinc ex textu cit. solum inferri potest, quòd ob alia flagitia regulariter non liceat divertere, ut dictum est *suprà* n. 141. & notat Sanch. l. 10. de Matr. D. 17. n. 5. pr.

Dubitari potest, an periculum gravis ¹⁶⁰ *peccati, alteri conjugii ex cohabitatione imminens, sit causa Divortij perpetui? Affirmat Innoc. in c. de illa 6. h. tit. fin. ductus paritate cum Hæresi, ex qua Divortium perpetuum fieri posse dictum est *suprà* n. 140. Consentit ex parte Veracruz *Specul. p. 3. art. 1. concl. 4.* ubi ait, probabile esse, quòd etiam ob alia crimina, & periculum illorum innocenti imminens liceat divertere perpetuò Jure naturæ, & Divino, quamvis Ecclesiastico Jure prohibitum sit c. *quæsit* cit.*

Sed retinenda est negativa sententia, ¹⁶¹ *& dicendum casu, quo nocens seriò convertitur, & sic periculum perversionis cessat, obligari innocentem, ut conversum recipiat, & Matrimonium cum ipso redintegret. Ita Zabarell. in c. de illa cit. fin. Sylv. V. Matrimonium 9. n. 12. Sot. in 4. dist. 39. q. un. art. 4. ad fin. Bellarm. l. 1. de Matr. c. 14. §. secunda causa, Maldonat. in Matth. c. 5. n. 32. Lud. Lop. p. 2. Instrucl. de Matr. c. 53. fin. Petr. de Ledesm. de Matr. q. 62. art. 5. ad 1. Sanch. l. 10. de Matr. D. 17. n. 12. Wiestner hic n. 97.*

Ad argumentum Innocentij nego paritatem; ¹⁶² *nam Hæresis post sententiam privat Jure debiti conjugalis exigendi, & cohabitationis mutue: quo jure quòd conjux nocens privetur perpetuò ob alia crimina, ex-*
M m m 2 cep-

cepto adulterio, nullo Juris textu probari potest. Distinctio *Veracruj* fundamento caret: imò si Jure naturali permiffum effet divortium perpetuum ob alia crimina, Ecclesia id restringere nec potuiffet, nec voluiffet.

163. Quæritur 8. an Divortio justam causam præbeant verbera inflicta, vel timenda à marito? Tres sunt sententiæ. *Prima* affirmat absolute. *Secunda* negat extra casum, quo ex verberationis atrocitate timetur mortis periculum. *Tertia*, & meo judicio tenenda distinguit inter verberum inflictionem, an levis solum, ac moderata, an verò gravis, & excessiva sit.

164. Si primum, causam divortij nullatenus præbet; quia censetur facta potius causa correctionis, quæ viro respectu uxoris permiffa est *can. sicut 39. junct. Gloss. V. judicari caus. 7. q. 1. Abb. in c. 5. de Jurejur. n. ult. Tholof. Synt. l. 9. c. 15. Petr. Barbol. ad Rubr. ff. solut. Matr. p. 2. n. 31. Sanch. l. 10. de Matr. D. 18. n. 13. Gonzal. in c. 1. b. tit. n. 12. Engl. hic n. 23. Schambog. n. 40. Wiestner n. 110. Reiffenstuel n. 38. Magnif. P. Schmier p. 2. de Matr. c. 5. n. 141. Proceditque hoc, etiam si vir levi, & moderata verberatione usus esset sine justa causa, ut cum alijs notat Sanch. l. cit. ex ratione, quòd ea nec virum arguat sævitæ, nec justæ, & in constantem animum cadentis metus causam uxori præbeat: hinc alio remedio vel judiciali, vel extrajudiciali maritum ad limites discretionis debet reducere.*

165. Si secundum, altera distinctio est opus, & videndum, an verbera processerint ex insolita quadam ira, & inopinato perturbationis motu, absque timore probabili ejus imposterum exercendæ; an verò imposterum repetenda verisimiliter timeri debeant. Nam si prius contingat, non sunt causa justæ divortij, ut rectè Barbol. in Rubr. ff. solut. Matr. p. 2. n. 32. Gutier. l. 1. Q. Q. can. c. 24. n. 9. Sanch. D. 13. n. 16. Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 7. n. 17. v. secundò. Palao tr. 28. D. 3. p. 6. §. 9. n. 7. Pirhing hic n. 61. coroll. 2. Engl. n. 23. Wiestner n. 101. Reiffenstuel n. 39. quia unica, etiam excessiva, verberatio non probat sævitiam, quippe quæ assiduitatem, aut saltem propensionem, & proclivitatem quandam ad grave malum inferendum videtur exposcere.

166. Si posterius, hujusmodi verberatio justam præbet divortij causam. Tiraquell. *connub. l. 1. Gloss. 1. n. 24. Covar. p. 2. de Sponsal. c. 7. §. 5. n. 1. Sanch. n. 16. cit. Pont. l. 9. c. 23. n. 5. Bosco de Matr. D. 12. scđ. 16. concl. 13. à n. 446. Pirhing hic n. 62. Engl. n. 23. Reiffenstuel n. 41. Magnif. P. Schmier n. 139. Et procedit, etiam si uxor culpam commiserit tam acri castigatione dignam. Sanch. n. 16. fin. Pont. n. 5. fin. Bosco n. 443. Canif. in c. 2. b. tit. n. 3. Pirh. n. 61.*

Reiffenstuel n. 45. *arg. can. de Benedicō s. caus. 32. q. 1. & l. nec timorem 7. ff. de eo, quod met. caus.* Ratio est, quia quamvis uxor ob qualitatem delicti puniri possit, & castigari tam gravi, vel atroci pœna, tamen hæc non competit viro, sed Judici. Non autem necesse est, ut verba ejusmodi sint actu illata, sed sufficit, quòd probabiliter timeantur. Engl. n. 23. cit.

Porro quamnam gravis verberatio aut crudelis, & atrox tractatio censenda sit, item quando sint attendendæ minæ, ut sufficientem causam Divortio faciendæ præbeant, multum pendet ex arbitrio Judicis, qui circa hoc in considerationem adducet qualitatem personarum, & alias circumstantias. Juxta Pont. n. 5. cit. Sanch. n. 10. generaliter tunc verberatio gravis, seu atrox, & crudelis tractatio, ad divortium sufficiens est, quando consideratis personis, metum gravem, cadentem in constantem animum, etiam citra periculum vitæ, incutit; & talis, ut exemplificat Pontius, est percussio, ex qua abortus sequitur; item quæ sanguinolenta est (non tamen ex naribus) aut vulnus facit, præsertim in capite, aut facie; item quæ ad tempus infirmitatem uxori causat, ita, ut ad dies aliquot se continere in lecto cogatur; item quæ sit in pectore, ita ut per aliquot dies sanguinem spuat uxor, vel quæ sit baculo, in percussione fracto; item & vel maximè, quæ fit cum periculo vitæ, ut si vir apponat uxoris collo, aut pectori cultrum, gladium, sclopetum cum animo, aut minis occidendi; focus, si id faciat ad secretum aliquid eruendum. Advertit insuper l. cit. Pontius, & cum eo Bosco, minores molestias sufficere ad probandam sævitiam viri, si uxor Nobilis est, pudica, honesta, & morigera, quam si plebeja, rixosa, immorigera &c.

Quæritur 9. an ob sævitiam uxoris¹⁶⁷ divertere etiam valeat maritus? Negat Gloss. in c. 2. b. tit. V. vel alio, Hoff. in c. 25. de Jurejur. in fin. Ant. de Butrio *ibid. §. illud autem in fin.* 1. quia SS. Canones, qui divortij ex sævitæ causa meminere, de sola uxore, à viro sibi timente, loquuntur, 2. quia *can. quidquid 22. caus. 32. q. 5. Quidquid mulier contra virum cogitaverit, aut fecerit, non esse, exceptâ causâ fornicationis, rejiciendam.* 3. non est eadem ratio uxoris, & mariti; nam iste uxoris caput, conf. ipsa marito suo subjecta est: ac propterea coercere virum, ipsùmque punire non potest.

Sed meliori ratione etiam maritus ab uxore, vitæ suæ insidias struente, si ab ea aliter se tueri nequeat, divortium potest fecere. Ita Abb. in c. 1. b. tit. n. 4. Joan. Andr. *ibid. n. 3. Hoff. n. 2. Alex. de Nevo n. 4. Gaëta in can. ad l. mina 30. q. 1. §. 4. n. 235. Covar. p. 2. de Sponsal. c. 7. §. 5. n. 2. Barbol. ff. solut. Matr. q. 2. n. 23. Ledefini q. 62.*

9. 62. art. 1. dub. 4. Gutier. l. 1. qq. can. c. 26. n. 8. Sanch. l. 10. de Matr. D. 18. n. 8. Pont. l. 9. c. 23. n. 8. Palao tr. 28. D. 3. p. 6. §. 9. n. 6. fin. Gonzal. in c. 1. b. tit. n. 12. Wiestner hic n. 104. Reiffenstuel n. 53. *ibid.* Ratio est, quia Jus naturale concedit cuius facultatem se adversus vim injustam tuendi, & mortis sibi inferendæ periculum quoquo modo declinandi. atqui periculum hoc etiam potest imminere marito ab uxoris malitia. igitur sicut uxor ob sævitiam mariti discedere à marito potest, ita maritus ab uxore. *Conf.* nam cum tali periculo Matrimonium non censetur ullum ex conjugibus obligare.

170 Neque obstant Argumenta contraria. *Ad 1. SS.* Canones solius uxoris meminerunt, quòd viri in uxorem sævitia sit frequentior, quàm uxoris in virum: unde cum in correlativis, quod dispositum est de uno, etiam dispositum censetur de altero, si eadem sit de utroque ratio, textus isti etiam de marito debent intelligi.

Ad 2. can. cit. intelligi debet de Divortio perpetuo; nam temporale ex aliis causis permiffum esse uxori, patet ex *Trid. sess. 24. can. 8. de sacr. Matr.* *Ad 3. ratio,* quare uxor ob sævitiam mariti possit divortium facere, est, quia vitam adversus insidias quovis modo tueri Jus naturale permittit l. ut vim 3. ff. de J. S. J. & l. itaque 4. pr. ff. ad Leg. Aquil. quæ ratio non minus pugnat in marito, cum ipsi insidias struit uxor.

171 *Quæritur 10.* an ob sævitiam conjugis, vel aliud simile incommodum liceat conjugi propria autoritate divertere? *Non licere, sed opus esse,* ut interveniat autoritas Judicis. Ita Covar. p. 2. de Sponsal. c. 7. §. 6. n. 10. Sanch. l. 10. de Matr. D. 18. n. 3. Pont. l. 9. de Matr. c. 23. n. 7. Palao tr. 28. D. 3. p. 6. §. 9. n. 6. Wiestner hic n. 105. arg. c. licet 1. c. litteras 13. c. ex transmissa 8. de restit. spoliat. c. porro 3. & c. significasti 4. b. tit. Ratio est, quia agitur de dissolutione Juris, & obligationis Sacramenti Matrimonij, quod cedit in valde grave præjudicium conjugis, à quo fit separatio: ut adeo sine judicio Ecclesiæ instituenda non sit.

172 *Excipiuntur* si periculum sit in mora, ut plerumque esse existimat Engl hic n. 23. Reiffenstuel *ibid.* n. 48. tunc enim conjugi non vertetur vitio, si propria autoritate à sæviente recedat, nec restituitur, nisi à sæviente cautio de non offendendo præstetur, ut dictum est *Libr. 2. Tit. 13. n. 62. v. 2.* Cautio autem ista, ut *ibidem* monui, regulariter præstari debet per pignora, aut fidejussores, ut mulier in eventum læsionis habeat, unde satisfactionem, etiam pecuniariam, propter injuriam exigere possit. Quod si tamen conjux sævienti ob inopiam pignora, aut fidejussores habere nequeat, ejus Juramentum pro cautione acceptabitur *auth. generaliter c. de Episc. & Cleric.* Si verò

adhuc diffidat uxor ob capitale odium viri, vel irreligiositatem illius, quòd Juramentum credatur facile violaturus, cohabitatio injungi uxori fugienti non debet, sed apud parentes, cognatos, aut in alio tuto loco collocari poterit, dum causa videatur. Sanch. D. 18. cit. n. 40. §. 41. Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 7. n. 17. Canif. in o. 2. b. tit. n. 3. Engl hic n. 23. Pirhing n. 62. Schambog. n. 40. König n. 8. Reiffenstuel. n. 48. §. 49.

Imò Pont. l. 9. c. 23. n. 6. allegans 173 plures alios, & Rotæ decisionem, docet, quòd si uxor plenè probet sævitiam viri, cautionem de non offendendo accipere non teneatur, sed divortium absolute petere possit, eò quòd tunc tantum cautioni huic locus sit, quando sævitia plenè probata non apparet, sed indicia solum, & signa adfunt quæ sævitiam concludenter non probent; tunc enim fragilitati cautionis fidendum non est.

Porro Judex, qui cognoscere de 174 causa Divortij potest, est solus Judex Ecclesiasticus; quia est causa Spiritualis. Procedet autem ad sententiam Divortij tunc solum, quando cognoverit, quòd causa sit legitima, & quòd uxori contra sævitiam mariti per pignoratitiam, fidejussoriam, aut juratoriam cautionem, ut dictum est, prospici sufficienter nequeat. Wiestner hic n. 105. cit. cum alijs.

175 *Quæritur 11.* an, postquam Divortij sententia ob sævitiam lata est, conjugibus ita separatis sit licitus ingressus Religionis, vel susceptio SS. Ordinum? *Certum est,* non esse licitum nocenti sine innocentis consensu; quia hic sævitiam deponere, & eà depositâ Matrimonium ad innocentis petitionem redintegrare tenetur. Sanch. l. 10. de Matr. D. 18. n. 49. fin. Wiestner hic n. 106.

Dubium est de innocente. Videtur non esse licitum; quia ingressus in Religionem, & susceptio S. Ordinis supponit Divortium perpetuum, cujus justa causa non sævitia, sed sola conjugis fornicatio est *can. quidquid 22. caus. 32. q. 5.* *Conf.* cessante sævitia, vel præstita sufficienti cautione de incolumitate, Matrimonium est redintegrandum: quod non fieret, aut fieri posset post Professionem editam, vel Ordinem Sacrum susceptum.

Sed distinguendum est, an Sententia Divortij solum temporanea, & ad certum, incertumve tempus lata sit, vel omnino sit absolute lata & in perpetuum, quòd ob sævienti improbitatem spes de emendatione nulla appareat. *Si primum,* & spes emendationis sit, ingressus Religionis, & Ordinis Sacri susceptio divertenti procul dubio permiffa non est ob rationem deductam. Barbof. *Rubr. ff. solut. Matr. p. 2. n. 25.* Sanch. D. cit. n. 49. Palao tr. 28. D. 3. p. 6. §. 9. n. 12. Perez D. 57. de Matr. sect. 5. n. 9. Wiestner hic n. 107. cum alijs. Si

secundum, & Judex arbitratus fuerit, conjugem sanum non corrigendum, innocens ad Religionem transgredi, etiam altero conjugem invito, potest; quia ingressus in Religionem solum obstat obligatio reddendi debitum conjugale: quæ obligatio cum per sententiam Divortij perpetui tollatur, idcirco non apparet causa, quæ transitum hujusmodi illicitum reddat. Navar. *Man. c. 22. n. 22. §. quinto.* Henr. *l. 12. c. 5. n. 10.* Barbof. *l. cit. n. 26.* Sanch. *n. 49.* Palao *n. 12.* Perez *n. 9. cit.*

177 *Ad Rationem dubitandi* fornicatio est causa per se divortij perpetui, sævitia verò solum per accidens, quatenus scilicet correctio nulla sperari potest: & hinc sicut sperari reconciliatio nequit, ita innocens ab ingressu Religionis impediri non poterit. *Ad Conf.* id verum est, quando sententia divortij est solum ad tempus certum, incertumve lata: secus si absolute; nam tunc innocens semel jam professus, aut in Sacris constitutus ab altero contra spem correctio revocari non amplius potest, ex Regula, quod factum legitime revocari non debeat, fuit autem ingressus innocentis in Religionem legitimus, nec sententia divortij processit ex falsa præsumptione, sed in pœnam sævitie alterius, & tutamen innocentis lata est absolute. Sanchez. *l. cit. Perez n. 9. §. 49.* Wiestner *n. 799.* & confirmatur à paritate divortij instituti post sententiam latam in causa Hæresis; nam sicut tunc innocens, etiam casu, quo in Hæresim lapsus respicit, redintegrare non tenetur Matrimonium, ita nec tenebitur in casu nostro.

178 *Quæritur 12.* quid dicendum, quando conjugum alter factus est furiosus, & de statu mentis dejectus? *3.* cum distinctione: Vel enim sanus cohabitare cum illo potest sine periculo suo, vel non. *Si primum*, alterius furor non præstat sufficientem divertendi causam, sed sanus cohabitare illi, & ministrare tenetur; quia ut *can. si uxorem 18. caus. 32. q. 3.* innuit S. *Augustinus*, ob nullum infortunium conjugis est dimittendus: cons. tali casu etiam non licebit ingressus in Religionem. Sanch. *l. 10. de Matr. D. 18. n. 18. §. 42.* Neque sufficientem tali casu divertendi causam præbere censenda est molesta cohabitatio cum tali conjugem, & frequentes rixæ cum illo; quoniam hæc absque culpa conjugis amentis accidunt: & propterea causam potius miserationi dant, quam discessui.

179 *Si secundum*, & sine periculo suo gravi conjugis sanus cum furioso cohabitare nequeat, videndum, an spes probabilis extet fore, ut conjugis furiosus ad suam mentem restituatur, vel saltem, ut furor ille ita sedetur, ut possit esse tuta cum illo habitatio: aut contra experientia manuducente, & peritis Medicis id asseverantibus, desperetur reditus ad pristinum statum, ac furoris impetūs extinctio, ac proinde tuta cohabitatio.

Si prius, iterum Religionem ingredi, vel Ordines sacros suscipere conjugi sano non licet; quia tunc divortium est solum temporale, nec conjugis furiosus jure conjugali in perpetuum privari absque culpa sua potest. *Si posterius*, integrum est conjugi sano ad Religionem transire; quia tunc divortium est perpetuum, cons. militat eadem ratio, quæ in Divortio ratione adulterij, Hæresis sævitie post latam sententiam absolutam. Sanch. *n. 42. cit.*

Notandum tamen est hæc discrimen, aliquod inter casum, quo ex causa sævitie Divortij sententia lata est absolute, & inter casum, quo ex Ecclesiæ judicio factum est divortium perpetuum ex causa furoris; nam *primo casu*, ut *n. 177.* dictum est, post ingressum in Religionem non redintegratur Matrimonium, quamvis ex post facto conjugis sanus præter spem respiscat, & periculum ex sævitia innocenti imminens ita cesset, ut eidem ex cohabitatione nihil timendum sit: Contra redintegrari debet *casu posteriori*, si præter spem furiosus ad mentem redeat; cons. si conjugis sanus mutavit statum, & vel Religionem professus, vel Sacro Ordine initiatus est, revocari à conjugem suo potest, ut rectè advertit Sanch. *l. cit.* Ratio *disparitatis* est, quia in priori casu in pœnam sævitie divortij sententia lata est absolute; in posteriore autem solum ex falsa furoris perpetui exiliminatione: sententia autem, quæ ex errore processit, retractatur.

Quæritur 13. apud quem, facto Divortio, Liberi educari, & ali debeant? *3.* educari, & ali debent penes conjugem innocentem: & quidem apud matrem, expensis patris, si pater divortio causam dedit; si verò mater, apud patrem, expensis matris locupletis, nisi pater minus idoneus sit; tunc enim apud matrem nutririi debent, ut habetur *Aub. si pater C. divort. fact. & Novell. 117. c. 7.* Sanch. *l. 10. de Matr. D. 22. n. 2.* Laym. *l. 5. tr. 10. p. 3. c. 7. n. 19.* Palao *tr. 28. D. 3. p. 6. §. 10. n. 4.* Puhing *hic n. 63.* Reiffenstuel *ibid. n. 103.*

Limitandum tamen hoc 1. est, nisi conjugis innocens, qui causam divortio non dedit, sit infidelis, is autem, qui in culpa fuit, sit fidelis; tunc enim in favorem fidei, ne proles in infidelitate educetur, tradenda est alteri conjugi fideli *c. fin. de convers. infid.*

Limitatur 2. quando culpa viri factum est divortium, & mater transijt ad secundas nuptias; tunc enim proles non relinquatur educanda Matri, ut colligitur ex *Aub. si pater cit.* & notant Sanch. & Pirhing *l. cit.*

Limitatur 3. si mater causam divortio dedit, & locuples sit, pater autem sit minus idoneus, vel pauper; tunc enim apud matrem proles est educanda. *Aub. si pater, & Novell. cit.* Idemque similiter dicendum est, si è contrario pater dedit causam

fam divortio, & ipse locuples fit, mater autem pauper: tunc enim alenda est proles apud patrem; quia eadem est ratio, & pater, ac mater sunt correlativa, adeoque

dispositum de uno censetur etiam dispositum in altero. Sanch. l. cit. n. 3. Laym. n. 19. Pirhing n. 63. Reiffenstuel n. 105.

TITULUS XX.

De Donationibus inter virum, & Uxorem, & de Dote post Divortium restituenda.

Matrimonio per Divortium dissoluto, restituenda est Dos, & Donatio propter nuptias: unde non immeritò de his, & alijs Donationibus, quæ inter conjuges fiunt, agitur,

§. I.

De Valore, & Firmitate Donationum inter conjuges.

S U M M A R I U M.

1. Donationes sunt multiplicis generis.
2. 3. 4. Inter conjuges factæ, si merè liberales sint, invalidæ sunt.
5. Alij contractus, inter eosdem celebrati, valent.
6. Imò etiam donationes, si non sint merè liberales.
7. Aut tales, quibus donans pauperior, donatarius locupletior fiat.
8. Casus, in quibus Regula Juris communis locum habet.
9. &c. Casus excepti ab ista Regula.
19. 20. 21. An Maritus in gratiam Uxoris repudiare possit hereditatem sibi delatam, aut Legatum, vel Fideicommissum sibi relictum?
22. 23. 24. 25. An valeant Donationes Remuneratoriæ factæ uxori à marito?
26. 27. 28. 29. An Renuntiatio lucrorum, constante Matrimonio questorum, vel querendorum facta ab uno in favorem alterius conjugis?
30. 31. 32. An valida sit Donatio inter Sponsos de presenti, facta ante Matrimonij consummationem?
33. 34. 35. 36. Quid dicendum de valore Donationis, quæ facta est inter conjuges, quorum Matrimonium ob Impedimentum dirimens fuit nullum?
37. Quomodo Donatio, inter conjuges facta, confirmetur morte donantis?
38. 39. 40. 41. Requisita, ut sic confirmetur.
42. 43. 44. An eadem Donatio etiam confirmetur morte Civili?
45. 46. 47. An juramento prestito de ea non revocanda?

Donationes, quæ inter conjuges fiunt, sunt multiplicis generis; nam aliquæ sunt ante, vel propter nuptias: & talis est, quæ à marito contemplatione Dotis, sive ad illius securitatem affertur uxori. Aliæ post nuptias: & hæc iterum sunt duplicis generis, aliquæ videlicet gratis & ex mera liberalitate factæ, aliæ mutuas, & remuneratoriæ, priores, seu quæ ante vel propter nuptias fiunt, quia naturam Dotis in pluribus imitantur, sequenti §. servabuntur, ubi de Dote. De posterioribus.

Quæritur 1. an, & quatenus Donationes inter conjuges valeant, vel non valeant? 2. ex Regula Juris communis infirma est omnis Donatio, quæ inter conjuges fit ex mera liberalitate, & donantem pauperiorem, donatarium verò, seu recipientem locupletiolem reddit. Sanch. l. 6. de Matr. D. 1. n. 2. Palao tr. 32. D. 2. p. 25. §. 1. n. 1. Vivian. in c. fin. hoc tit. pr. Barbof. ibid. n. 1. Gonzal. n. 3. Zoef. hic n. 1. Engl. n. 1. Pirhing n. 2. Reiffenstuel n. 3. Magnif. P. Schmaier

p. 2. de Matr. c. 4. n. 37. & statuitur c. fin. cit. & l. moribus 1. ff. b. tit. ubi ratio redditur, ne conjuges mutuo amore invicem spoliarentur, dum donationibus non temperantes, profusa erga se facilitate uterentur, atque ita, ut l. hæc ratio 3. pr. ff. eod. Ulpianus addit, melior in paupertatem incideret, & deterior ditior fieret. Aliam rationem dat Paulus l. nec esset 2. ff. eod. ne conjugalis concordia, & conjugia ipsa venalicia, aut pretio conciliata videantur, atque ita discuteventur, seu dirimerentur Matrimonia, si non donet is, qui possit; concordiam enim (& societatem, atque affectum conjugalem) non pretio, sed obsequio, virtute, & industria comparandam Sapientes, & meritò censuerunt cum Ciceron. l. 2. de Offic.

Dixi autem 1. Ex Regula Juris communis, nam de Jure nostro Bavarico Donationes inter conjuges liberè factæ, nullis extantibus, aut supervenientibus liberis valent; his autem supervenientibus evanescent. Land-Necht Zw. 1. art. 15. pr. Putat quidem

Ar.